

Література

1. Бандзеладзе Г.Д. О понятии достоинства / Г.Д.Бандзеладзе. – Тбилиси : Мещнерба, 1979. – 106 с.
2. Божович Л.И. Проблемы формирования личности : Избранные психологические труды / под ред. Д.И.Фельдштейна. - [3-е изд.] / Л.И.Божович. – М. – Воронеж, 2001. – 349 с.
3. Борншевский М. Дорога к себе: От основ субъективности к вершинам духовности : Монография / М.Борншевский. – К. : Академвидав, 2010. – 416 с.
4. Кон И.С. Открытие «Я» / И.С.Кон. – М. : Политиздат, 1978. – 367 с.
5. Шибутани Т. Я-концепция и чувство собственного достоинства / Т.Шибутани // Самооценка и защитные механизмы личности. – Самара : ИД «Бахрах-М», – М., 2003. – С. 220-232.
6. Эриксон Э. Идентичность / Э.Эриксон // Психология самосознания: Хрестоматия. – Самара : ИД «Бахрах-М». – М., 2003. – С. 517-533.

УДК 159.923.2

М.М.КУЛЕША-ЛЮБИНЕЦЬ
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МОЛОДІ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ У ВНЗ

Професійна підготовка студентів у вищих навчальних закладах неможлива без урахування їх біологічного та психологічного рівня здоров'я. Особливо актуальною ця проблема є на сучасному етапі, коли в Україні кількість дітей та молоді з особливими потребами з кожним роком збільшується на 0,5% і становить близько 200 тис. осіб.

Згідно Закону України «Про вищу освіту», вищі навчальні заклади повинні забезпечити навчально-реабілітаційний супровід студентів з особливими освітніми потребами, організовуючи інтегроване / інклюзивне навчання з урахуванням обмежень життєдіяльності. У зв'язку з цим, важливим є як створення умов для успішної соціально-психологічної адаптації та самореалізації студентів з інвалідністю, так і формування толерантного освітнього простору загалом.

На сьогодні існує безліч психолого-педагогічних розвідок з організації навчання та виховання молоді з особливими потребами в інтегрованому / інклюзивному освітньому середовищі (Г.Безюлева, Я.Береговий, І.Бех, С.Богданова, Дж. Девіс, М.Деркач, О.Добровіцька, В.Засенко, І.Зверева, А.Колупасва, П.Комогоров, Ф. Кросбі, О.Купрєєва, О.Матієнко, П.Таланчук, Л.Тищенко, В.Церклевич, І.Цимбалюк, Н. Шаповал, А. Шевцова, Г.Шеламова, Л. Шіпіцина та ін.). Спільне навчання здорових студентів та осіб з інвалідністю сприяє повноцінній соціальній реалізації останніх та формує навички успішної міжособистісної взаємодії. При цьому інклюзивна освіта, на думку В.Церклевич, є більш гнучкою

системою і передбачає пристосування освітнього середовища навчального закладу до потреб студентів з інвалідністю [1]. Проте небажання «здорових» студентів сприймати та приймати «особливих» одногрупників, психологічна неготовність молоді з інвалідністю інтегруватися у студентську групу, низька обізнаність та неготовність викладачів, в т.ч. академнаставників, оволодівати спеціальними навичками роботи з цією категорією студентів приводить до зниження темпів впровадження інтегрованого / інклюзивного навчання в освітній процес вищої школи [2, с. 460]. В такому разі актуальним виступає просвітницька діяльність відділу виховної роботи чи / або психологічної служби вищого навчального закладу щодо формування вмій та навичок міжособистісної взаємодії із студентською молоддю з особливими потребами.

Під час навчання студентів з інвалідністю у вищому навчальному закладі виникають такі бар'єри:

1. Неадекватне сприймання оточуючими (страх, жалість, недовіра, негативізм). Як показало наше дослідження студентів першого курсу ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (146 осіб), 59% опитуваних з недовірою та деяким негативізмом ставляться до людей з особливими потребами. Вважаємо, що така особливість у ставленні студентської молоді великою мірою залежить від рівня їх обізнаності про історію життя, діяльність та побут осіб з інвалідністю (52% опитаних на низькому рівні оцінили свої знання у цій сфері; 45% – посередньо, і тільки 3% добре поінформовані про світ людей з особливими потребами).

2. Соціальна ізоляція студентської молоді з інвалідністю, однією з причин якої може бути низький рівень довіри до оточуючих. При цьому виникає замкнене коло, коли формуванню стійкої довіри до одногрупників, викладачів та ін. у студентів з особливими потребами сприяє шире міжособистісне спілкування, проте оточуючі не завжди прагнуть до такої взаємодії через стереотипи та власний страх. Організація спільної творчої діяльності «здорових» та «особливих» студентів, на нашу думку, сприятиме створенню атмосфери довіри та удосконаленню міжособистісного спілкування загалом.

3. Недостатня поінформованість науково-педагогічних працівників про специфіку навчання та виховання молоді з особливими потребами у ВНЗ. У цьому аспекті викладачам (академнаставникам в т.ч.) варто проводити навчальні семінари-тренінги, надавати довідкову інформацію, проводити психологічні консультації тощо.

4. Низький рівень архітектурної доступності приміщень вищих навчальних закладів відповідно до потреб студентів з особливими потребами.

5. Неготовність ВНЗ до запровадження індивідуальних навчальних маршрутів студентів з інвалідністю, де містяться рекомендації викладачам,

академнаставникам щодо задоволення навчальних потреб студента залежно від нозології, інформація про форми контролю знань та ін.

Таким чином, професійна підготовка студентів з особливими потребами у вищому навчальному закладі повинна відбуватися із врахуванням специфіки організації навчально-виховного процесу.

Література

1. Церклевич В. С. Соціально-педагогічні умови інтеграції студентів з обмеженими функціональними можливостями у групу однокурсників вищого навчального закладу : автореф. дис. на здобуття наук. ст. канд. соц. наук : 13.00.05 / В.С. Церклевич. – К., 2012. – 25 с.

2. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : 36. наук. праць – Вип. 15., книга 2. – Кам'янець-Подільський, 2011. – 528 с.

УДК 159.922.1:316.614-053.6

О. М. КУРДИБАХА

Рівненський державний гуманітарний університет

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ ГЕНДЕРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ

В умовах зміни цінностей в усіх сферах громадянського суспільства, вибору власної лінії поведінки та творенні особистого щастя набувають проблеми гендерного розвитку особистості, а саме формуванню гендерної ідентифікації та соціалізації підлітків. Проблема гендерної соціалізації – це міждисциплінарна проблема, яка охоплює широке коло питань. Але, на жаль, гендерна соціалізація індивіда як формування гендерних рис, які можна вважати найбільш стійкими рисами особистості, досліджена недостатньо.

Гендерна ідентифікація – це, власне, усвідомлення індивідом своєї статевої приналежності, переживання ним своєї маскулінності/фемінності та готовність виконувати визначену статеву роль. Ідентифікувати, тобто усвідомити себе чоловіком або жінкою – означає прийняти ті психологічні якості й моделі поведінки, які суспільство приписує людям залежно від їх біологічної статі. Тобто гендерна ідентичність передбачає існування певних оціночних компонентів, зокрема, уявлень індивіда про те, наскільки його поведінка та особистісні характеристики відповідають сподіванням та вимогам суспільства до жіночої або чоловічої ролі. Вона виступає основним компонентом самосвідомості людини. Гендерна ідентичність формується поступово в процесі соціалізації. Вирішальним етапом її формування є підлітковий вік, у цей період відбувається її остаточне формування.

Гендерна ідентичність формується в процесі статевої соціалізації. Цей процес відбувається, з одного боку, як засвоєння індивідами цінностей гендерної культури, що транслюються попередніми